

Sygn. akt VI U 183/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2021 r.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Joanna Napiórkowska- Kasa

po rozpoznaniu w dniu 18 maja 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy M. R.

przeciwko (...) w W.

przy udziale zainteresowanego (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.

w związku z odwołaniem od decyzji (...) w W. z dnia (...) roku znak: (...)

o zasiłek chorobowy, zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego

oddala odwołanie.

Sygn. akt VI U 183/20

ZARZĄDZENIE

(...)

Sygn. akt VI U 183/20

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia (...) roku (...) w W. zobowiązał M. R. do zwrotu zasiłku chorobowego za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku w kwocie 71.683,30 zł wraz z odsetkami w kwocie 14.883,81 zł oraz ustalił, że nie ma on prawa do zasiłku chorobowego za okres od 30 maja 2002 roku do 21 października 2002 roku. W uzasadnieniu organ rentowy podał, że decyzją nr (...) (...) w W. znak: (...) z dnia (...) roku uznano, że M. R. nie podlegał do ubezpieczeń społecznych jako pełniący funkcję likwidatora od 1 lutego 2001 roku w (...) Sp. z o.o. w likwidacji w W..

(decyzja z dnia 13 lutego 2003 roku – a.r.)

Od powyższej decyzji M. R. wniósł odwołanie wnosząc jednocześnie o uchylenie obowiązku zwrotu kwoty 71.683,30 zł wraz z odsetkami tytułem zasiłku chorobowego oraz przyznanie mu prawa do zasiłku chorobowego za okres od 30 maja 2002 roku do 21 października 2002 roku. W uzasadnieniu podał, że decyzja uznająca, że nie podlegał do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o. w likwidacji w W. od 1 lutego 2001 roku była błędna.

(odwołanie – k. 1-3)

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie powołując się na zasadność zaskarżonej decyzji.

(odpowiedź na odwołanie – k. 4-4v)

Sąd zawiadomił o toczącym się postępowaniu (...) Sp. z o.o. w W.. Spółka jako zainteresowany nie przystąpiła do udziału w sprawie.

(postanowienie z dnia 2 września 2020 roku – k. 167)

Sąd ustalił, co następuje:

Decyzją z dnia (...) roku nr(...) (...)w W. stwierdził, że odwołujący się pełniący funkcję likwidatora w (...) Sp. z o.o. w likwidacji nie podlegał do ubezpieczeń społecznych od 1 lutego 2001 roku.

Od powyższej decyzji M. R. złożył odwołanie wnosząc o jej zmianę poprzez objęcie go ubezpieczeniem społecznym od 1 lutego 2001 roku. Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Sprawa toczyła się przed Sądem Okręgowym w W. (...)

Po rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 22 września 2016 roku wydanym w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Okręgowy w W. (...) oddalił odwołanie M. R. od decyzji z dnia (...) roku. Od niniejszego wyroku została wywiedziona apelacja przez odwołującego M. R., która została następnie oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w W. (...) z dnia (...) roku wydanym w sprawie o sygn. akt (...). W uzasadnieniu wyroku Sądu II Instancji wskazano na częściową trafność ustaleń Sądu I Instancji w zakresie stanu faktycznego i argumentacji prawnej, która jednak nie mogła prowadzić do zmiany wyroku. Ustalono, że (...) Sp. z o.o. został rozwiązany z dniem 5 stycznia 1998 roku. Na likwidatora spółki powołano odwołującego M. R., który zawarł z reprezentującym spółkę A. W. umowę o pracę regulującą jego zatrudnienie od 1 lutego 2001 roku na stanowisku likwidatora. Wynagrodzenie wynosiło przez 1 miesiąc – 10.700 zł, a od 1 marca 2001 roku 19.700 zł brutto. Spółka przy zawarciu umowy o pracę z powodem była prawidłowo reprezentowana. Jednakże brak było cech typowych dla umowy o pracę pozwalających na uznanie jej realizacji. Sąd Apelacyjny ustalił, że składki na ubezpieczenia społeczne za okres od 1 lutego 2001 roku do 12 sierpnia 2001 roku nie były opłacane przez płatnika. Nie zostało również odwołującemu się wypłacone wynagrodzenie za okres od 1 lutego do 16 września 2016 roku. Sąd Apelacyjny w W. skonstatował, że odwołujący ze spółką zawarli umowę o pracę z bardzo wysokim wynagrodzeniem miesięcznym, kilkunastokrotnie wyższym niż minimalne wynagrodzenie za pracę z pełną świadomością i zgodą na to, że wynagrodzenie takie nie będzie wypłacane, czyli praca w charakterze likwidatora nie będzie płacą odpłatną (art. 22 k.p.) co stanowi konstytutywną cechę stosunku pracy. Wynagrodzenie za pracę odwołującemu nie było wypłacone nie tylko przez samą spółkę, ale także przez komornika sądowego. Strony zawierające umowę o pracę miały świadomość, w tym odwołujący, że spółka nie dysponuje środkami finansowymi na zatrudnienie likwidatora i to z wynagrodzeniem kilkunastokrotnie przekraczającym minimalne wynagrodzenie za pracę. Odwołujący wykonywał czynności zmierzające do sprzedaży majątku spółki w postaci nieruchomości jednak bez skutku. Nie otrzymywał wynagrodzenia wypłacanego za te czynności przez spółkę, tylko z pieniędzy które mógł uzyskiwać ze sprzedaży majątku spółki. Nie jest to traktowane jako wypłata wynagrodzenia przez spółkę.

(wyrok SO z dnia 22 września 2016 roku sygn. akt (...) wraz z uzasadnieniem – k. 205-215; wyrok SA z dnia 21 września 2018 roku sygn. akt (...) wraz z uzasadnieniem – k. 216-244)

Odwołującemu został wypłacony zasiłek chorobowy za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku w kwocie 71.683,30 zł.

(okoliczność niesporna)

Odwołujący był niezdolny do pracy od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku oraz od 30 maja 2002 roku do 21 października 2002 roku.

(okoliczności niesporne)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów w tym akt sprawy toczącej się przed Sądem Okręgowym w W., a następnie Sądem Apelacyjnym w W. w postaci wyroków tychże Sądów wraz z uzasadnieniami (okoliczności w niniejszej sprawie co do okresów niezdolności do pracy oraz wypłaconego zasiłku chorobowego za konkretny okres niezdolności do pracy – niekwestionowane).

Strony nie wniosły o uzupełnienie materiału dowodowego, odwołujący nie złożył ponadto wniosku o przesłuchanie go w charakterze strony.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie podlegało oddaleniu z następujących przyczyn.

Przedmiotem rozpoznania Sądu w tej sprawie było odwołanie od decyzji zobowiązującej odwołującego się M. R. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia – zasiłku chorobowego oraz odmowa prawa do zasiłku chorobowego za dalszy okres. Na wstępie Sąd wskazuje, że podstawą do zobowiązania i odmowy o których mowa wyżej była decyzja ZUS z dnia (...) roku wyłączająca M. R. z ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) Sp. z o.o. od 1 lutego 2001 roku. Od powyższej decyzji zostało złożone odwołanie do Sądu Okręgowego w W.. Kwestią mającą wpływ na niniejsze odwołanie było rozpoznanie przez tamten Sąd i Sąd II Instancji tejsze sprawy.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Wobec czego aby uznać, że odwołujący miał prawo do zasiłku chorobowego za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku oraz 30 maja 2002 roku do 21 października 2002 roku niezbędne było jego podleganie do ubezpieczenia chorobowego. Sąd Okręgowy i następnie Sąd Apelacyjny przy rozpoznaniu apelacji zgodnie skonstatowały, że odwołanie M. R. od decyzji z dnia (...) roku wyłączającej go z ubezpieczeń społecznych od 1 lutego 2002 roku należało oddalić. Wobec czego odwołujący się w tej sprawie nie podlegał m.in. do ubezpieczenia chorobowego w datach powstania niezdolności do pracy. Oznacza to tym samym, że odwołujący nie ma prawa do zasiłku chorobowego za okresy od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku oraz 30 maja 2002 roku do 21 października 2002 roku. Za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku został wypłacony odwołującemu zasiłek chorobowy wobec czego niezbędnym było rozpoznanie roszczenia o uchylenie zobowiązania do zwrotu pobranego świadczenia w kwocie 71.683,30 zł wraz z odsetkami w kwocie 14.883,81 zł.

Kwestią podstawową w zakresie oceny, czy odwołujący się jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego jest art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych zgodnie z którym osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania, oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Świadomym wprowadzeniem w błąd jest umyślne działanie świadczeniobiorcy, które ma postać zamiaru bezpośredniego lub zamiaru ewentualnego. W rozumieniu art. 84 ust. 2 pkt 2 u.s.u.s., błąd stanowi następstwo świadomego działania pobierającego świadczenie, determinowanego wolą wywołania przekonania po stronie organu, że zostały spełnione warunki nabycia prawa do świadczenia lub świadczenia o określonej wysokości. Błąd ten wiąże się zawsze z pierwotną wadliwością rozstrzygnięcia organu rentowego lub odwoławczego, a jego istotną cechą konstrukcyjną, odróżniającą od innych uchybień, jest istnienie fałszywego wyobrażenia organu o stanie uprawnień wnioskodawcy, wywołanego na skutek świadomego zachowania osoby pobierającej świadczenie (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2021 r. III USKP 31/21). Należy w tym miejscu podkreślić, iż osoba, która świadomie wprowadza w błąd organ rentowy lub odwoławczy (np. przedstawiając fałszywe zeznania świadków,

zaświadczenia, świadectwa pracy, składając nieprawdziwe oświadczenia) zobowiązana jest do zwrotu świadczenia przyznanego lub wypłaconego w związku z tym błędem. W wyroku z dnia 26 lipca 2017 r. (sygn. akt I UK 287/16) Sąd Najwyższy podkreślił, że ustalenie przez sąd, że ubezpieczony pobierający zasiłek chorobowy nie był pouczony o braku prawa do tego świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 1) nie może być wystarczającą podstawą do stwierdzenia, że nie obciąża go obowiązek zwrotu pobranego zasiłku chorobowego, do którego utracił prawo wskutek wykonywania w okresie pobierania świadczenia pracy zarobkowej. W wyroku tym Sąd Najwyższy wskazał przykłady zachowań kwalifikowanych jako świadome wprowadzenie w błąd organu. Zalicza się do nich nie tylko bezpośrednie oświadczenie nieprawdy we wniosku o świadczenie, przemilczenie przez wnioskodawcę faktu mającego wpływ na prawo do świadczeń, ale także złożenie wniosku w sytuacji oczywiście nieuzasadniającej powstania prawa do świadczenia oraz okoliczność domniemanego współdziałania wnioskodawcy z innymi podmiotami we wprowadzeniu w błąd organu rentowego.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt tej sprawy Sąd uznał, że organ rentowy zasadnie uznał, że odwołujący jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconego zasiłku ponieważ po pierwsze nie było podstaw do wypłaty tego zasiłku za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku z powodu niepodlegania do ubezpieczenia chorobowego w dacie powstania niezdolności do pracy, a po wtóre odwołujący zawierając umowę ze spółką jako płatnikiem składek wprowadził świadomie w błąd organ rentowy co do okoliczności jego zatrudnienia. Należy w tym zakresie podnieść, że odwołujący jako likwidator spółki powołany wcześniej, przed zawarciem umowy o pracę musiał mieć pełną świadomość, że spółka nie dysponuje środkami finansowymi na wypłatę jego wynagrodzenia. Wynagrodzenie które uzgodnił ze spółką było kilkunastokrotnie wyższe niż wynagrodzenie minimalne w 2001 roku, i kilkukrotnie wyższe niż wynagrodzenie przeciętne. Wobec czego Sąd zgadzając się z ustaleniami Sądu Okręgowego w W. i Sądu Apelacyjnego w W. w zakresie motywów oddalenia odwołania w sprawie związanej z decyzją z dnia (...) roku, podkreśla, że odwołujący się co prawda nie miał zamiaru wymusić świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jednak jego świadome działanie spowodowało wypłatę tychże na podstawie wprowadzenia organu w błąd. Tym wprowadzeniem w błąd było przedstawienie dla organu rentowego faktu, że odwołujący jest zatrudniony na podstawie umowy o pracę i podlega do ubezpieczenia chorobowego. Wyżej wskazane Sądy rozpoznając sprawę z odwołania od decyzji wyłączającej odwołującego z ubezpieczeń uznały, że nie podlegał on do ubezpieczeń społecznych z powodu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę o 1 lutego 2001 roku w spółce (...). Odwołujący musiał mieć świadomość co do faktu, że w przypadku ujawnienia okoliczności co do pozorności zatrudnienia na umowę o pracę może nastąpić utrata prawa do świadczeń z ubezpieczenia tj. zasiłku chorobowego i konieczność jego zwrotu.

Nie ma tym samym racji pełnomocnik odwołującego, że odwołujący nie miał i nie mógł mieć świadomości przy dołożeniu należytej staranności, że jego umowa o pracę zawarta ze spółką będzie nieważna i z tej przyczyny nie podlega do ubezpieczenia społecznego, w tym chorobowego. Ustalenia w sprawie z odwołania od decyzji z dnia (...) roku, które tutejszy Sąd podziela dotyczą faktu, że spółka nie miała wynagrodzenia na zatrudnienie odwołującego we wskazanej kwocie. Czynności, które odwołujący wykonywał na rzecz spółki były nieodpłatne, ponieważ spółka nie wypłacała wynagrodzenia, tylko niewielkie kwoty odwołujący wypłacał sam sobie, jako likwidator ze środków uzyskanych z upłynniania majątku. Tym samym odwołujący musiał mieć pełną świadomość co do faktu, że skoro nie otrzymuje wynagrodzenia od spółki (tj. nie wypłaca mu go spółka z własnych środków, których notabene nie miała), to nie jest realizowana umowa o pracę. Ponadto przy zawieraniu umowy o pracę z dnia 1 lutego 2001 roku odwołujący musiał wiedzieć, że spółki nie stać na zatrudnienie go, skoro był jej likwidatorem i znał jej trudną sytuację majątkową. Wszelkie powyższe rozważania na tle ustaleń dokonanych w tej sprawie prowadzą do wniosku, że odwołujący wprowadził organ rentowy w błąd co do faktu swojego zatrudnienia i podlegania do ubezpieczeń społecznych od 1 lutego 2001 roku. Z powyższych powodów odwołanie w zakresie uchylenia zobowiązania do zwrotu zasiłku chorobowego za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku w kwocie 71.683,30 zł wraz z odsetkami w kwocie 14.883,81 zł jest uzasadnione.

Odwołujący w toku postępowania podnosił argumentację zmierzającą do wykazania, że zastosowanie mają zasady współzycia społecznego co do niezobowiązania go do zwrotu biorąc pod uwagę, że świadczenie pobrał w 2001 i 2002

roku i wydatkował je na bieżące utrzymanie, doznał dwóch zawałów serca, dwóch udarów i jest inwalidą. Ponadto wskazano, że nie posiada majątku i utrzymuje się z renty w wysokości 1.660,31 zł netto.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest powoływanie się na zasady współzycia społecznego, jako że prawo ubezpieczeń społecznych, w odróżnieniu od przepisów prawa pracy (art. 300 k.p.), nie zawiera normy o charakterze takiej klauzuli generalnej, ani też normy zezwalającej na stosowanie w zakresie nieuregulowanym przepisów kodeksu cywilnego. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 maja 2010 r., III AUa 3616/09). Przepisy z tego zakresu muszą być ściśle stosowane (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 marca 2013 r., III AUa 1173/12). Przepisy lub instytucje prawa cywilnego mogą być stosowane na gruncie ubezpieczeń społecznych tylko na podstawie wyraźnego przepisu prawa ubezpieczeń społecznych. Autonomiczność i odrębność przepisów prawa ubezpieczeń społecznych wobec przepisów prawa cywilnego sprawia, iż na gruncie stosunków ubezpieczenia społecznego dopuszcza się tylko na zasadzie wyjątku stosowanie wskazanych *expressis verbis* regulacji cywilistycznych. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2008 r. II UK 71/08). W uzasadnieniu wyroku z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05 (OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338) wykluczono możliwość wykładania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych z uwzględnieniem reguł słuszności (zasad współzycia społecznego), podobnie jak w wyroku z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06 (OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359), w myśl, którego do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c. ani art. 8 k.p., bo przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego. Rygoryzm prawa publicznego nie może być zaś łagodzony konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego przewidzianą w art. 5 k.c. lub w art. 8 k.p. Z uwagi na odrębność unormowań dotyczących zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych nie mają zastosowania przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu ani też zasady współzycia społecznego (Wyrok Sądu Najwyższego dnia 16 grudnia 2008 r. I UK 154/08 ; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r. I UK 90/07; Wyrok Trybunału Ubezpieczeń Społecznych z dnia 5 kwietnia 1974 r. IV TR 218/74), a w konsekwencji zużycie środków na bieżące utrzymanie.

Z powyższego wypływa konkluzja, że odwołujący nie może powoływać się na przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu, braku wzbogacenia oraz działanie w dobrej wierze, a także na zasady współzycia społecznego. Argumentacja zmierzająca do wykazania kwestii podnoszonych przez odwołującego ze względu na publicznoprawny charakter zobowiązania pozostaje irrelevantna ze względu na powyższe okoliczności. Wobec czego brak jest podstaw do zastosowania regulacji z art. 5 k.c.

Nie ma racji również odwołujący powołując się na to, że istnieją przesłanki z art. 84 ust. 7a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis ten stanowi, że w przypadku osoby, która nienależnie pobrała świadczenie, decyzji, o której mowa w ust. 7, nie wydaje się później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie. Przepis ten wszedł w życie w dniu 14 grudnia 2016 roku, a w ustawie wprowadzającej uregulowano w art. 2 ust 3 ustawy z dnia 6 października 2016 roku o zmiennej ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, że przepis art. 84 ust. 7a stosuje się do rozpoznania odwołań od decyzji ustalającej kwoty nienależnie pobranych świadczeń oraz kwot odsetek i kosztów upomnienia wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie ustawy. Oznacza to tym samym, że decyzja z dnia (...) roku wydana została przez organ rentowy przed upływem 5 lat od pobrania świadczenia, gdyż pobrano je za okres od 17 września 2001 roku do 8 lutego 2002 roku. Odnośnie argumentacji, że decyzja powinna być uchylona, należy wskazać, że jest to stanowisko błędne ponieważ przepis art. 84 ust. 7a stosuje się do spraw, które zostały wszczęte przed dniem jego wprowadzania (niniejsza sprawa taką jest, a także nie była rozpoznana do dnia wejścia w życie przepisu).

Dodatkowo należy wskazać, że organ rentowy nie wydał decyzji odnośnie odmowy zastosowania art. 84 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych – o odstąpieniu od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w całości lub części, wobec czego niezasadnym było odnoszenie się do tej kwestii.

Mając powyższe argumenty na względzie Sąd uznał, że decyzja organu rentowego jest zgodna z prawem, a odwołanie należało oddalić.